

کتابتیں

ISSN : 2228-5679

[illegible]

ابراهیم بن حکم بن ظهیر ❖ جایگاه علمی اجتماعی ابن مخلد، از اساتید سنی مذهب شیخ طوسی ❖ حقیقه ایمان شهید ثانی یا ایضاح
البیان فی الدین بن محسن عاملی ❖ چگونگی مرجعیت و نشر فتاوی شیخ اعظم انصاری ❖ حاج شیخ جعفر شوشتری ❖ دکتر سید محمد
علی شهرستانی ❖ زندگی نامه های خودنوشت شیخ حسین واعظ شوشتری، محمد تقی نیرتیری، میرزا محمد حسین نائینی و شیخ محمد غروی
سندی از حدود هشتاد سال پیش راجع به تحول در حوزه نجف اشرف ❖ پنج نامه منتشر نشده از استاد فقید دکتر ابوالقاسم گرچی ❖ هبه نامه
و وصیت نامه سید دلدار علی ❖ سه اجازه از بزرگان حله ❖ اجازه ابن ابی جمهور به سید حسن بن ابراهیم بن یوسف بن ابی شبانه
ببیت و پنج رساله در موضوع نذر بعد از وفات ❖ نگاهی به الاخبار الدخیله ❖ الاربعین فی امامه امیر المؤمنین ❖ آفاق نجف ❖
گزارش سفری به ریاض ❖ تصحیح أعیان الشیعه ❖ نامه شیخ آقا بزرگ تهرانی به آیه الله ملا محمد جواد صفای
نکته ها ❖ آثار نو یافته

کتاب پیوست: ملحق مال الاصل

«الأربعين في إمامة أمير المؤمنين عليه السلام» العلامة سید امیرکاتب

عبدالحسین طالع

نظرة على كتاب الأربعين في إمامة أمير المؤمنين عليه السلام
تأليف العلامة المحقق حیدر قلی سردار الکاتبی

یورد الکاتب فی بدایة مقاله استعراضاً لسیرة حیدر قلی
سردار الکاتبی استقاء من بعض الكتب مثل زندگانی
سردار کاتبی تألیف غلام رضا کیوان السیمی و مجمع
الشتات تألیف الملا علی الحیابانی التبریزی. ثم يتناول
كتاب الأربعين في فضائل أمير المؤمنين عليه السلام. ثم یورد
اثنی عشر مطلباً تتضمن سبب تألیف الكتاب وتعریفاً
به وأبرز مميزاتة، ويختتم المقال بفهرس إجمالي لجميع
مطالب الكتاب.

چکیده: نگارنده، ابتدا شرح حال حیدر قلی سردار
کابلی را مبتنی بر کتابهایی همچون زندگانی سردار
کابلی نوشته غلامرضا کیوان سمیعی، مجمع الشتات
نوشته ملاعلی خیابانی تبریزی می آورد. سپس
به کتاب الاربعین فی فضائل امیرالمؤمنین علیه السلام
می پردازد. انگیزه نگارش آن و سپس آشنایی با
کتاب و ویژگی های آن را در ضمن دوازده نکته در
مقاله می خوانیم. پس از آن فهرست اجمالی تمام
کتاب می آید.
کلید واژه: الاربعین فی فضائل امیرالمؤمنین علیه السلام؛
سردار کابلی، حیدر قلی؛ عالمان شیعه - قرن ۱۴؛
امامت - مباحث حدیثی؛ امامت - مباحث کلامی؛
فضائل امیرالمؤمنین علیه السلام - احادیث پیامبر.

کتاب شیمه [۲]
سال اول، شماره دوم، پاییز و زمستان [۱۳۸۹]

[بایسته های پژوهشی]
«الأربعين في إمامة أمير المؤمنين»

الأربعین فی فضائل امیرالمؤمنین (علیه السلام) یکی از آثار چاپ نشده عالم جلیل جامع، مرحوم آیه الله شیخ حیدرقلی مشهور به سردار کابلی است که همچون مؤلف آن، سخت ناشناخته مانده است.

نسخه اصلی این کتاب نفیس، خوشبختانه از سوانح ایام، در امان مانده و اکنون عکسی از آن در کتابخانه تخصصی امیرالمؤمنین (علیه السلام) در مشهد مقدس موجود است.

با نشر این گفتار در آستانه یکصدمین سال آغاز تألیف این کتاب نفیس (۱۳۳۳) امید می رود که کار تحقیق و نشر آن آغاز شود.

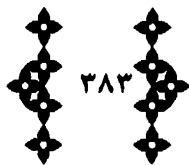
شرح حال نویسنده

حیدرقلی خان قزلباش، فرزند نورمحمد خان (یکی از سرداران افغانستان) بود که هیچگاه همچون پدر و دیگر افراد خاندان، به مناصب نظامی روی نیاورد، گرچه نام «سردار کابلی» را، از این خاندان به ارث برد. تحولات مختلف، سردار نورمحمد خان را به عراق - بیشتر در نجف و کاظمین - می کشاند، چنان که آشنایی با بعضی از سرشناسان کرمانشاه، سرنوشت اقامت در این شهر را برای او رقم می زند.

حیدرقلی در ۱۸ محرم ۱۲۹۳ (مطابق با ۲۵ بهمن ۱۲۵۴) در محله «چنداول» کابل دیده به جهان گشود. چهار سال دشوار در کابل گذراند. پس از آن با تبعید پدر به لاهور، هفت سال (۱۲۹۷-۱۳۰۴) در آنجا بود. یازده ساله بود که پدرش به عراق رفت. سردار نیز تحصیلات خود را که مراحل مقدماتی آن را در لاهور گذرانده بود، در نجف و کاظمین ادامه داد: ادبیات انگلیسی و ریاضیات را نزد سید سلامت علی هندی و ادبیات عرب و فقه و اصول و علم کلام را نزد شیخ علی اصغر تبریزی آموخت. با بزرگانی همچون محدث نوری (۱۲۵۴-۱۳۲۰) و سید حسن صدر (۱۲۷۲-۱۳۵۴) آشنا شد. و به تشویق آنها علوم دینی را فرا گرفت تا سال ۱۳۱۰ که همراه پدر در کرمانشاه اقامت گزید. سید حسن صدر، شیخ عبدالرحمان از علمای مکه را دلالت کرد که در سفر کرمانشاه نزد سردار برود. سردار، ادبیات عرب را، عمیق و دقیق از او آموخت. پدرش در سال ۱۳۲۴ ق درگذشت و لقب «سردار» را به او دادند. سردار، با دختر آقامحمد صادق نوری آل آقا - از نوادگان آقامحمد علی کرمانشاهی - ازدواج کرد، که از او صاحب چهار فرزند شد.

جامعیت ایشان در علوم مختلف، همچون ارتباطات گسترده او با شخصیت های مختلف علمی و سیاسی زبانزد بود. در میان آنان، از سید عبدالحسین شرف الدین، سید محسن امین عاملی، شیخ آقابزرگ تهرانی و عبدالحمید بدیع الزمانی شافعی می توان یاد کرد. بیشترین روابط، در سفرهای ایشان به کرمانشاه بود.

سردار - علاوه بر زبان های فارسی و عربی - انگلیسی، عبری، اردو و هندی را نیز می دانست و با

فرانسه ولاتین و سانسکریت آشنا بود. آثاری را به این زبانها می خواند و از آنها بهره می گرفت. و این در روزگاری که ارتباطات دشوار بود و سفرها مشکل، امتیازی مهم به شمار می آمد. ترجمه انجیل برنابا از عربی و مقابله آن با نسخه انگلیسی کتاب، از نتایج همین آشنایی است. از بعضی بزرگان همچون: سید حسن صدر، میرزا محمدعلی رشتی چهاردهی، سید عباس لاری، شیخ عباس قمی، سید یحیی خراسانی، سید محسن امین و آقابزرگ تهرانی اجازه نقل روایت داشت.

به جز حواشی و تعلیقات فراوان که بر کتابها نگاشت - و هر کدام را می توان اثری جداگانه دانست - سی کتاب مستقل از او نام برده اند. در این میان، فقط پنج کتاب چاپ شده است: ترجمه انجیل برنابا، مناظرات (ترجمه المراجعات علامه شرف الدین به فارسی)، تحفة الاجلّة في معرفة القبلة، قبله شناسی، غایة التعديل في معرفة الاوزان والمکایيل. نه مجلد از آثارش در علوم ریاضی و بقیه در کلام و حکمت و علوم دینی است.

سردار در روز سه شنبه ۴ جمادی الاولی ۱۳۷۲ (مطابق با ۳۰ دی ۱۳۳۱) بر روی سجاده نماز درگذشت.

بهترین شرح حال او را، مرحوم غلامرضا کیوان سمیعی نوشته که از سال ۱۳۱۰ شمسی به افتخار شاگردی او نائل آمد و تا آخر عمر، ارتباط علمی خود را با او قطع نکرد. کتاب زندگانی سردار کابلی در ۳۸۱ صفحه (چاپ تهران: نشر زوار، ۱۳۶۳ ش)، علاوه بر زندگی نامه تحلیلی سردار کابلی و نقل بعضی از تحقیقات و قصاید عربی و فارسی ایشان، نکات مفید دیگری در باب تاریخ ایران و افغانستان در قرن ۱۹ م، و شرح حال بسیاری از بزرگان ناشناخته را می توان یافت. این مختصر، با اقتباس و تلخیص از همان منبع ارزشمند نوشته شد.

سردار کابلی از زبان ملاعلی خیابانی تبریزی

در زمره آثار مرحوم خیابانی، مجموعه ای کشکول مانند است به نام مجمع الشتات، که تاکنون چاپ نشده و نسخه آن در کتابخانه آیت الله مرعشی به شماره ۴۴۸۴ نگاهداری می شود.

ایشان در صفحات ۵ تا ۱۰ با عنوان «ترجمه آقای میرزا حیدرقلی خان سردار کابلی دامت افادته» مطالبی درباره سردار کابلی آورده، از جمله: زندگی نامه خودنوشت کوتاهی از او، تقریظی از آیه الله سید محسن امین بر کتاب «غایة التعديل» وی^۱ و نقل یکی از فوائد آن کتاب که محدث قمی در کتاب هدیه الاحباب آورده است.

خیابانی در مجمع الشتات گوید:

فقیر سنه ۱۳۵۸ در مراجعت از سفر دوم حج بیت الله الحرام در کرمانشاه به خدمت ایشان رسیدم، و سنه ۱۳۵۳ نیر در مشهد مقدس ملاقات واقع شده بود و جناب معظم له از معاضد و فضلاء عهد و در بعضی از علوم فرد است؛ لذا خواهشمند شدم

۱. تقریظ سید محسن امین در بخش اسناد همین شماره کتاب شیعه دوح شده است.

که اجمالی از ترجمه خود مرقوم فرمایند و پس از تأکید اکید این جمله را نگاشته
مرحمت فرمودند:

«بسم الله الرحمن الرحيم
أمرني المولى الأجل الفاضل العالم العامل المولى عليّ الخيابانى التبريزي (دام
علاه) أن أكتب له مختصراً من ترجمتي. فأقول:
ولدت يوم الثلاثاء لساعتين مضياً من نهاره الثامن عشر من المحرم سنة ثلاث و
تسعين ومائتين وألف هجرية في مدينة كابل. ثم بعد احتلال الإنجليز في أفغانستان
بعد أن ولّوا عليها الأمير عبد الرحمن خان خرجنا بعائلتنا من أفغانستان ودخلنا
الهند وسكنّا بلدة لاهور سنة ١٢٩٧ وكُنّا فيها نحو سبع سنين، وهناك تعلّمت القرآن
والفارسي والانجليزي والأردو ونحو أربع سنين. ثم خرجنا إلى العراق العربي، دخلت
البلدة الكاظمية في شعبان سنة ١٣٠٤ وجاورنا فيها واشتغلت فيها بالعلوم العربية
وانا ابن اثنتي عشرة سنة. ثم خرجنا منها إلى إيران في جمادى الأولى سنة ١٣١٠ و
سكنّا كرمانشاه.

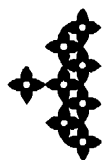
وأما ما خرج من المؤلفات، فجملة منها مطبوعة في أول ترجمة برنابا، ومنها ترجمة
المراجعات للسيد العلامة السيد شرف الدين الموسوي العاملي (دامت بركاته)
سمّيتها: المناظرات في ترجمة المراجعات، ومنها رسالة فارسية في معرفة التواريخ
المشهورة واستخراج بعضها من بعض. كتبتها مستعجلاً يوم السبت ثالث صفر سنة
١٣٥٨ هجرية.

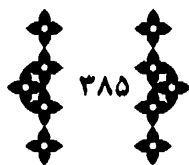
وأنا العبد حيدرقلي بن نور محمد خان الكابلي (عفي عنهما)

الأربعين في فضائل أمير المؤمنين عليه السلام

این کتاب ارزشمند، یکی از آثار مخطوط مرحوم سردار کابلی است که از تلف و نابودی در
امان مانده و اکنون نسخه عکسی کامل آن در چهار مجلد، به خط زیبای مؤلف در کتابخانه
تخصصی امیرالمؤمنین عليه السلام در مشهد نگاهداری می شود. مرحوم کیوان سمیعی انگیزه نگارش
این کتاب را به تفصیل بیان می کند که خلاصه آن چنین است:

سردار کابلی، در زمان درس آموختن نزد شیخ عبدالرحمان مکی، از او علم کیمیا
فراگرفت. مکی در خانه اودستگاههای مربوط مانند قرع و انبیب را به کار انداخت.
کم کم چند نفر دیگر نیز به این کارگاه درآمدند. استاد، چند ماه بعد، کرمانشاه را
ترک گفت، ولی شوق تکمیل علم کیمیا، سردار را به ادامه آن واداشت. شهرت او
به کیمیا، عده ای را به محضر او کشانید، که جمعی از آنها فقط مدعی کیمیا بودند
نه صاحب آن، و از اخلاق علمی لازم، بهره چندانی نداشتند. در این میان، یکی از
آن افراد که خود به کیمیا آشنا بود، سردار را از ادامه آن علم نهی کرد. به علاوه، فوت

محمد ابراهیم خان پسر عموی سردار - که از آغاز آشنایی با شیخ مکی در این رشته همراه او بود - ضربه دیگری بر روح سردار وارد آورد. سردار نیز در کارگاه را بست، در حالی که کثرت فکر، حواس او را پریشان ساخته بود.^۲

سرانجام برای رهایی از آن پریشان فکری، به مشهد مقدس رفت و در حرم مطهر رضوی علیه السلام، پس از توسل به آن امام همام، کیمیای واقعی را یافت. همانجا نذر کرد که اگر از آن وضع نجات یابد، اربعین حدیث در فضائل امام امیرالمؤمنین علیه السلام بنویسد. آن شب را - برخلاف روزهای قبل - به آرامش می گذراند و از روز بعد، به کتابخانه آستان قدس رضوی می رود و یادداشت های آن کتاب را آغاز می کند، کتابی که تحریرنهایی آن دقیقاً در سن چهل سالگی سردار آغاز شد و یازده سال بدون وقفه بدان اشتغال داشت.^۳

مرحوم شیخ آقابزرگ تهرانی در معرفی این کتاب می نویسد:

الأربعون حدیثاً فی فضائل امیرالمؤمنین علیه السلام من طرق العامة مع شرح الفاظها، لغویاً وادباً و ذکر مناسباتها وشواهدا من سائر الأخبار من طرق العامة والخاصة، للعلامة المعاصر حیدرقلی خان المعروف بسردار کابلی نزیل کرمانشاه ابن نائب السلطنة نور محمد خان، خرج منه إلى سنة ۱۳۴۰ شرح عشرين حدیثاً فی مجلدین، کل واحد منهما یقرب من عشرة آلاف بیت، وخرج قلیل من الجزء الثالث، وفقه الله لاتمامه.^۴

چند نکته درباره این کتاب

۱. کتاب اربعین، شامل چهار مجلد است که صفحات مجلد اول و دوم، شماره مسلسل دارد، جلد اول، صفحات ۱ تا ۲۴۱ و جلد دوم، صفحات ۲۴۱ - ۴۸۴. مجلدات سوم و چهارم، شماره صفحه مستقل دارد به ترتیب، ۳۲۰ و ۳۹۰ صفحه. مجموع صفحات دوره کامل کتاب حدود ۱۲۰۰ صفحه است به خط زیبا و خوش مؤلف. در آغاز مجلد اول، رساله ای در باب مهدویت از آثار سردار کابلی در ۴۹ صفحه آمده و با شماره صفحه مستقل مشخص شده است.

همچنین در پایان مجلد دوم و به ضمیمه آن، متن کامل مناظره شیخ حسین بن عبد الصمد جباعی (پدر شیخ بهایی) با یکی از علمای اهل تسنن در سال ۹۵۱ در حلب آمده است.

۲. مؤلف، تاریخ شروع و پایان هر مجلد را به دقت نوشته است:

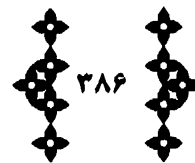
الف) رساله مهدویت:

شروع: پنج شنبه ۱۲ ربیع الاول ۱۳۳۳ - پایان: جمعه ۱۰ جمادی الاولى ۱۳۳۳.

ب) مجلد اول اربعین

۲. در تأیید سخن مرحوم کیوان سمیعی به مجموعه هایی در علوم غریبه اشاره می شود که در اختیار سردار کابلی بوده و اکنون در کتابخانه مرحوم آیه الله گلپایگانی در قم موجود است و در فهرست آن کتابخانه (تألیف آقایان ابوالفضل حافظیان، علی صدرایی خویی، چاپ کتابخانه مجلس ۱۳۸۹ ش در ۹ جلد) معرفی شده است. در اینجا به شماره نسخه و صفحات فهرست اشاره می شود.
- الف) کتابهایی که این دو تن با هم نسخه برداری کرده اند:
- اسرار الحروف، غزالی، سال ۱۳۱۲، شماره (۳۴۱)
 - شرح کشف الزان [کذا] عن وجه البیان (در علم حروف)، سال ۱۳۱۲، شماره ۷۱۳۴/۵ - ۷۱۳۴/۵ - ۳۶/۱۳۴
 - مجموعه چند رساله در علوم غریبه، سال ۱۳۱۲، شماره (۲۶۵۳)
 - مجموعه چند رساله در علوم غریبه، سال ۱۳۱۲، شماره (۴۰۲۴)
 - مجموعه چند رساله در علوم غریبه، سال ۱۳۱۲، شماره (۳۶/۱۳۴)
 - ب) کتابهایی که مرحوم سردار کابلی تصحیح و مقابله کرده است:
 - شرح جنة الاسماء، غزالی، سال ۱۳۳۰، شماره (۲۵۳۶)
 - عطاء مغرب، ابن عربی، سال ۱۳۱۰، شماره ۷۱۱۶/۲ - ۳۶/۱۱۶
 - عطاء مغرب، ابن عربی، سال ۱۳۱۰، شماره ۷۱۱۶/۲ - ۳۶/۱۱۶
 - ج) کتابهایی که در تملک سردار کابلی بوده است:
 - اسرار النقا، کرماتی، شماره ۷۰۹۶ - ۳۶/۹۶ - ۴۰۲۰
 - اسرار النقا، کرماتی، شماره ۷۰۹۶ - ۳۶/۹۶ - ۴۰۲۰

شروع: یکشنبه ۱۲ جمادی الاولی ۱۳۳۳ - پایان: شنبه ۱۷ ذی القعدة ۱۳۳۴.

ج) مجلد دوم اربعین

شروع: روز شنبه ۱۷ ذی القعدة ۱۳۳۴ - پایان: چهارشنبه ۱۸ ذی الحجة (عید غدیر) ۱۳۳۶.

د) مجلد سوم اربعین

شروع: پنجشنبه ۱۹ ذی الحجة ۱۳۳۶ - پایان: شنبه ۲۲ ماه رمضان ۱۳۴۰.

ه) مجلد چهارم اربعین

شروع: شب یکشنبه ۲۳ ماه رمضان ۱۳۴۰ - پایان: شب جمعه ۲ جمادی الآخره ۱۳۴۴.

پیدا است که مؤلف بزرگوار طی نزدیک به ۱۱ سال به این تألیف اشتغال داشته است.

۳. در طول این دوره، محدث قمی در تاریخ ۶ شعبان ۱۳۴۰ به ایشان اجازه روایی داد که در ابتدای کتاب آمده است.^۵ همچنین در تاریخ ۲۱ محرم ۱۳۵۳ آیه الله سید محسن امین عاملی در سفر خود به کرمانشاه، اجازه روایی به معظم له داده که آن نیز در ابتدای کتاب آمده است.^۶

۴. مؤلف، تعداد آیات کتابها را به دقت معین کرده و در ابتدای هر کدام نوشته است:

رساله مهدویت: ۱۲۲۵ بیت.

جلد اول و دوم اربعین: ۱۳۷۳۷ بیت.

جلد سوم اربعین: ۱۱۸۴۰ بیت.

جلد چهارم اربعین: ۱۰۳۷۴ بیت.

مجموع چهار جلد کتاب اربعین: ۳۵۹۵۱ بیت.

۵. منابع کتاب، عمدتاً متون متقدم هستند، مگر در چند مورد:

الف) روائع القرآن نوشته مولی سید محمد عباس شوشتری هندی (م ۱۳۰۶)، که از او چنین یاد می‌کند: العلامة النحریر قدوة المتألهین واسوة المتکلمین، اورع الناس، مولانا الجلیل وسیدنا الفاضل النبیل (ج ۱، ص ۴۳، صدر حدیث ۴).^۷

ب) آثار مختلف محدث نوری، از جمله: نفس الرحمان (ج ۱، ص ۶؛ ج ۴، ص ۴)؛ کشف الاستار (رساله مهدویت، ص ۸ و ۱۱)؛ اربعین، (ج ۴، ص ۲۲۷ و ۲۳۳ و ۲۵۷)، و مستدرک الوسائل (ج ۱، ص ۱۸۱).

تعبیرات سردار از محدث نوری مختلف است، از جمله با عنوان «شیخنا المحدث العلامة» (ج ۱، ص ۶).

۶. بعضی از اشارات تاریخی در متن و حاشیه برخی از مجلدات آمده که در جای خود قابل توجه

- مجموعه در علوم غریبه، شماره ۷۱۰۹ - ۳۶/۱۱۹ (فهرست، ص ۴۰۲۱)

- مجموعه دیگر در علوم غریبه، شماره ۷۱۱۶ - ۳۶/۱۱۹ (فهرست، ص ۴۰۲۲)

۳. زندگانی سردار کلبی، ص ۱۲۳ - ۱۲۶.

۴. الذریعه، ج ۱، ص ۳۱۵.

۵. رک محدث ربانی ج ۱، مقاله «اجازات محدث قمی» نوشته علی اکبر صفری که به آن اشاره و مضمون آن را نقل کرده است. تصویر این اجازه در پایگاه اطلاع رسانی الأثر (al-athar.ir) درج شده است.

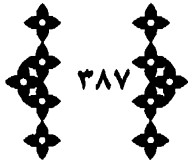
۶. متن کامل این اجازه در نشریه کتاب شیعه شماره ۱، ص ۳۸۴ آمده است.

۷. درباره کتاب روائع القرآن رجوع شود به الذریعه، ج ۱، ص ۲۵۵. نسخه ای عکسی از چاپ سنگی آن در کتابخانه تخصصی امیرالمؤمنین (ع) موجود است.

کتاب شیعه (۲)
سال اول، شماره دوم، پاییز و زمستان (۱۳۸۹)

[بایسته های پژوهشی]
«الاربعین فی امامة امیر المؤمنین»

است، از جمله:

الف) تاریخ وفات سید کاظم صدرالواعظین تبریزی در کرمانشاه، یک ساعت از شب گذشته، شب دوشنبه ۲ محرم ۱۳۴۰. (ج ۱، ص ۱)

ب) گزارش یک ملاقات علمی با سید احمد ادیب پیشاوری در تهران در شعبان ۱۳۲۱ (ج ۲، ص ۳۲۵)

ج) نقل یکی از معجزات امام حسین (علیه السلام) در کرمانشاه در عاشورای ۱۳۴۰، که از آن به عنوان «نادره غریبه» یاد می‌کند (ج ۴، ص ۱۴۰ - ۱۴۱)

۷. تسلط مؤلف بر علوم ریاضی و نجوم و فلسفه سبب شده که گاهی ضمن شرح احادیث، تحقیقاتی بر این اساس بیان کند. از جمله:

الف) بحث تفصیلی در مورد معراج، شامل محاسبات نجومی در مورد ماه و خورشید برای اثبات امکان معراج جسمانی و پاسخ به کسانی که معراج جسمانی را براساس نجوم قدیم، محال می‌دانند (ج ۱، ص ۱۳۵ به بعد).

ب) بحث در سرعت نور و ویژگی‌های آن (ج ۱، ص ۱۳۹ به بعد).

ج) جواب به شبهات ردّ الشمس براساس علم فلک (ج ۴، ص ۱۷۹ - ۱۸۰).

د) پاسخ به شبهات شق القمر براساس علم فلک (ج ۴، ص ۱۸۹ - ۱۹۲)

ه) اثبات امکان ردّ الشمس براساس علم هندسه (ج ۴، ص ۱۹۸ - ۲۰۲)

و) بحث در شعور موجودات جهان براساس مبانی فلسفی (ج ۴، ص ۲۰۹ - ۲۱۰)

۸. سردار کابلی، به برخی از قصاید عربی خود نیز اشاره و پاره‌ای از ابیات آنها را نقل می‌کند، از جمله:

الف) قصیده هائیه نبویه (ج ۱ ص ۱۷۴، ج ۲، ص ۲۵۵، ج ۲، ص ۳۲۸، ج ۴، ص ۱۰۴ - ۱۰۵. در موضع اخیر، هفده بیت از این قصیده آورده است)

ب) قصیده نونیه علویه (ج ۲، ص ۲۶۴، ج ۳، ص ۲۰۵) دو بیت از این قصیده چنین است:

أخفّت فضائله أعداؤه حسداً والمؤمنون أئقاء من أولي الشحن
فانبث بينهما ما الكون غص به ومن يرد صون طيب المسك لم يقصن^۸

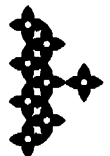
۹. در جلد سوم، حواشی دارد با خط و امضای شیخ محمد حسین (ج ۳، ص ۱۸۲) که خود را

فرزند مرحوم حاج ملا آقا (اعلی الله مقامه) نیز نامیده است (ج ۳، ص ۱۷۹).

۱۰. امانت مرحوم سردار کابلی در نقل عبارات از مصادر، دیدنی است:

الف) امانت در نقل تعبیرات و عبارات دعایی: «رضی الله تعالی عنه»، «کرم الله تعالی وجهه»،

۸. مرحوم کیوان سمیعی، نسبت بیت از این قصیده را نقل کرده است. (زندگانی سردار کابلی، ص ۳۰۰ - ۳۰۲).

و مانند آنها (ج ۴، ص ۹۶)

ب) در نقل عبارتی از نسخه کتاب العمدة می نویسد: «ها هنا بعض اغلاط فی کتاب العمدة،

نقلناها كما وجدنا، فليصحح. حیدرقلی» (ج ۴، ص ۷۸)

ج) در حاشیه یک حدیث در باب نصوص می نویسد: «الظاهر انه سقط منه شيء - الخ (ج ۴، ص ۲۶۸)

د) در حاشیه نقل حدیث دیگری می نویسد: «هكذا وجدت هذه العبارة، فأثبت كما وجدت» (ج ۴، ص ۲۷۱)

۱۱. بحث های علمی دیگر که ذیل شرح احادیث آمده، نیز فراوان است، از جمله:

الف) معنای ولی (ج ۱، ص ۱۶ - ۲۳)

ب) نقد و بررسی مفصل کلام آلوسی ذیل آیه تطهیر (ج ۱، ذیل حدیث ۵).

ج) نقل خلاصه ای از تحقیق مولی ابوالحسن شریف عاملی در مقدمه تفسیر مرآة الأنوار، در باب

غلو (ج ۴، ص ۲۹۰ به بعد).

د) نقل معانی تفویض از بحار الأنوار با توضیح و تعلیق مصنف (ج ۴، ص ۳۰۵ به بعد).

ه) بحث تفضیل الانبیاء علی الملائكة (ج ۴، ص ۳۲۲ به بعد)

۱۲. با آن همه جامعیت که مؤلف در فنون ورشته های مختلف دارد، حدیث اول خلقت نوری

پیامبر و امیر المؤمنین (صلی الله علیهما و آلهما) را در کمال اختصار توضیح می دهد و در پایان

آن می نویسد: «فالأحسن أن نكل علمه الى الله وأوليائه ونعترف بالعجز والقصور». (ج ۱، ص ۶)

فهرست اجمالی

فهرست اجمالی رساله مهدویت:

باب اول: امامت و ویژگی های ائمه علیهم السلام (ص ۲ - ۱۶)

باب دوم: در باب امام دوازدهم (ص ۱۷ - ۲۴)، جواب به شبهات مربوطه (ص ۲۴ - ۳۰)،

علامات ظهور (ص ۳۰ - ۴۹).

فهرست اجمالی کتاب اربعین^۹:

جلد اول (مقدمه و حدیث ۱ تا ۸)

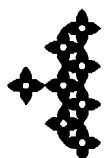
مقدمه: ص ۱ تا ۵.

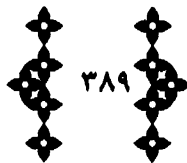
حدیث ۱: خلقت نوری پیامبر و علی (علیهما و آلهما السلام) قبل از دیگر مخلوقات (ص ۵ - ۶).

حدیث ۲: صَلَّتِ الْمَلَائِكَةُ عَلَيَّ وَعَلَىٰ عِزِّي سَبْعًا (ص ۶ - ۱۱).

حدیث ۳: حدیث ابوذر... علي قائد البررة وقاتل الكفرة - الخ (ص ۱۱ - ۴۳).

۹. برای اختصار در گفتار گاهی عنوان حدیث (برای احادیث مشهور) و گاهی چند کلمه از آن یاد می شود. این چند کلمه، محض اشاره برای پژوهشگران است، نه به جهت نقل کامل حدیث.

- حدیث ۴: حدیث غدیر (ص ۴۳ - ۶۱).
- حدیث ۵: عصمت اهل بیت علیهم السلام و آیه تطهیر (ص ۶۱ - ۱۰۰).
- حدیث ۶: نام امیرالمؤمنین علیه السلام مقرون به نام پیامبر صلی الله علیه و آله در بهشت (ص ۱۰۰ - ۱۵۲).
- حدیث ۷: علی مع الحق والحق مع علی (ص ۱۵۲ - ۱۵۶).
- حدیث ۸: حدیث معراج: انه المبتلى ومبتلى به (ص ۱۵۶ - ۲۴۱)
- جلد دوم (حدیث ۹ تا ۲۰)
- حدیث ۹: انا المنذر والهادي علي، يا علي بك يهتدي المهتدون (ص ۲۴۲ - ۲۴۴).
- حدیث ۱۰: حدیث طیر مشوی (ص ۲۴۴ - ۲۶۴).
- حدیث ۱۱: لایحب علیاً المؤمن ولا یبغضه المنافق (ص ۲۶۴ - ۲۷۲).
- حدیث ۱۲: حب علی بن ابی طالب حسنة لا یضمر معها سیئة (ص ۲۷۴ - ۲۸۸).
- حدیث ۱۳: النظر إلى وجه علي عبادة (ص ۲۸۸ - ۳۰۱).
- حدیث ۱۴: والذي نفسی بيده لولأ أن یقول طوائف... (ص ۳۰۱ - ۳۳۱).
- حدیث ۱۵: یا انس اسکب لی وضوءاً... أول من یدخل علیک من هذا الباب أمیرالمؤمنین وسید المسلمین... (ص ۳۳۱ - ۳۶۳).
- حدیث ۱۶: حدیث تشبیه (ص ۳۶۳ - ۳۶۵).
- حدیث ۱۷: انتهت الدعوة الی الی علی لم یسجد أحدنا لصنم قط (ص ۳۶۵ - ۴۰۰).
- حدیث ۱۸: حدیث منزلت (ص ۴۰۰ - ۴۳۳).
- حدیث ۱۹: حدیث رایت خیبر (ص ۴۳۳ - ۴۶۹).
- حدیث ۲۰: حدیث لواء الحمد (ص ۴۶۹ - ۴۸۴).
- جلد سوم (حدیث ۲۱ تا ۲۸)
- حدیث ۲۱: حدیث الأضراس الثمانية (ص ۲ - ۳۳).
- حدیث ۲۲: مدینة العلم (ص ۱۳۳ - ۱۴۹).
- حدیث ۲۳: علی سید العرب فأحبوه بحبی (ص ۱۴۹ - ۱۶۷).
- حدیث ۲۴: ارتقاء علی علی کتف النبی (ص ۱۶۷ - ۱۹۴).
- حدیث ۲۵: إن علیاً علیه السلام یقاتل علی تأویل القرآن (ص ۱۹۴ - ۲۲۰).
- حدیث ۲۶: علی علیه السلام قاتل القاسطین والناکثین والمارقین (ص ۲۲۰ - ۲۷۰).
- حدیث ۲۷: لألفیتکم ترجعون بعدی کفاراً (ضمن أن: اثبات رجعت) (ص ۲۷۰ - ۲۹۶).

حدیث ۲۸: حدیث سدّ الأبواب (ص ۲۹۶ - ۳۲۰)

جلد چهارم (حدیث ۲۹ تا ۴۰)

حدیث ۲۹: مثل علی مثل ﴿قل هو الله احد﴾ (ص ۲ - ۱۷).

حدیث ۳۰: لایجوز الصراط احد الأبجوازہ علیہ (ص ۱۷ - ۲۴).

حدیث ۳۱: قسیم الجنة والنار (ص ۲۴ - ۴۹).

حدیث ۳۲: من آذى علیاً فقد آذانی (ص ۴۹ - ۶۳).

حدیث ۳۳: حق علی علی المسلمین حقّ الوالد علی ولده (ص ۶۳ - ۷۴).

حدیث ۳۴: علی منی وأنا منه (ص ۷۴ - ۱۱۱).

حدیث ۳۵: راجع به ﴿وأنذر عشیرتک الاقرین﴾ (ص ۱۱۱ - ۱۵۰).

حدیث ۳۶: حدیث ردّ الشمس لعلی علیہ (ص ۱۵۰ - ۲۰۲).

حدیث ۳۷: تکلم الشمس مع علی علیہ (ص ۲۰۲ - ۲۱۱).

حدیث ۳۸: من سزه أن یحیی حیوتی ویموت مماتی... فلیوال علیاً... (ص ۲۱۱ - ۲۷۶).

حدیث ۳۹: إن فیک شبهاً من عیسی (ص ۲۷۶ - ۳۱۳).

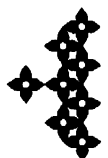
حدیث ۴۰: ﴿أولئک هم خیر البریة﴾ (ص ۳۱۳ - ۳۹۰)

سخن پایانی

این نوشته یکی از برکات تشرف بنده به زیارت حضرت ثامن الحجج صلوات الله علیه بود، در دوم و سوم اردیبهشت ۱۳۸۹، به دعوت کتابخانه تخصصی امیرالمؤمنین علی و برای شرکت در جلسه رونمایی موسوعة الامامة من نصوص اهل السنة. وظیفه خود می دانم که از مسئولان دلسوز این کتابخانه تشکر کنم و اهل تحقیق را به بهره گیری از این خوان معنوی - که حدود ده سال پیش با تلاش فراوان در جوار آستان آسمان ساي حجت معصوم خدا، گسترده شد - فراخوانم.

حسن ختام این گفتار، بیتی فارسی از مرحوم سردار کابلی است، که در شعر فارسی، تخلص «جاوید» داشت. به نوشته مرحوم سمیعی (زندگانی سردار کابلی، ص ۳۰۶) زمانی که چشمان مرحوم علامه سردار دچار آب مروارید شده بود، این بیت را بارها می خواند:

«جاوید»! امید است که انوار ولایت روشن کندت دیده و از نو هدایت جان

الحمد لله رب العالمين و الصلوة والسلام على سيدنا محمد و آله
و بعد فيقول الراعي برب العلي حيدر قلبن نور محمد فان الكفا عفا عنه غير انما
ان كان في جماعة من الاخوان يتذكر في امر الامم المؤمنين في التفت و الاصل

في دين و لا يخرج من تفرق و التفرق و السلام على من خلق محمد و آله و سلم
و بعد فيقول الراعي برب العلي حيدر قلبن نور محمد فان الكفا عفا عنه غير انما
ان كان في جماعة من الاخوان يتذكر في امر الامم المؤمنين في التفت و الاصل

المدين في دين و لا يخرج من تفرق و التفرق و السلام على من خلق محمد و آله و سلم
و بعد فيقول الراعي برب العلي حيدر قلبن نور محمد فان الكفا عفا عنه غير انما
ان كان في جماعة من الاخوان يتذكر في امر الامم المؤمنين في التفت و الاصل

و سلم لا سيما في حق الله بقولن و لا تعلم غير الحق المصطفى محمد بن عبد الله الصادق و بلك
فان رعتي كوني في الاخوان الذين انتم في الدنيا و التفت في الدنيا و التفت في الدنيا
فان رعتي كوني في الاخوان الذين انتم في الدنيا و التفت في الدنيا و التفت في الدنيا

ندى في الدنيا و التفت في الدنيا و التفت في الدنيا و التفت في الدنيا
فان رعتي كوني في الاخوان الذين انتم في الدنيا و التفت في الدنيا و التفت في الدنيا
فان رعتي كوني في الاخوان الذين انتم في الدنيا و التفت في الدنيا و التفت في الدنيا

فان رعتي كوني في الاخوان الذين انتم في الدنيا و التفت في الدنيا و التفت في الدنيا
فان رعتي كوني في الاخوان الذين انتم في الدنيا و التفت في الدنيا و التفت في الدنيا
فان رعتي كوني في الاخوان الذين انتم في الدنيا و التفت في الدنيا و التفت في الدنيا

فان رعتي كوني في الاخوان الذين انتم في الدنيا و التفت في الدنيا و التفت في الدنيا
فان رعتي كوني في الاخوان الذين انتم في الدنيا و التفت في الدنيا و التفت في الدنيا
فان رعتي كوني في الاخوان الذين انتم في الدنيا و التفت في الدنيا و التفت في الدنيا

فان رعتي كوني في الاخوان الذين انتم في الدنيا و التفت في الدنيا و التفت في الدنيا
فان رعتي كوني في الاخوان الذين انتم في الدنيا و التفت في الدنيا و التفت في الدنيا
فان رعتي كوني في الاخوان الذين انتم في الدنيا و التفت في الدنيا و التفت في الدنيا

